

Vánoční kázání o volu a oslu / a jiných zvířatech / Izajáš 1, 2 – 3 /25. 12. 2023 Olomouc/

Bratři a sestry, kdysi jsme ještě jako studenti teologie požádali profesora Hellera, našeho věhlasného starozákonníka, aby nám poradil nějaké vánoční biblické náměty pro kázání. A on nám k našemu překvapení předložil zvířecí teologii nad jeslemi. Už si nepamatuji, co všechno nám přesně řekl, ale přibližně asi toto: „Nestyďte se za Krista položeného do jeslí v chlévě. Nestyďte se sami být mezi lidmi volem a oslem pro svého Spasitele.....“

Některým z nás to tehdy přišlo úsměvné. Osobně jsem až postupně přicházel na to, jaká je v tom úžasná hloubka a dá se říci, že mi to došlo až nyní, po mnoha letech. I když je dnes samozřejmě zcela jiná doba, než byla ta, do které tehdy Hellerovo slovo zaznělo.

Jak víme, že tam v tom betlémském chlévě byl zrovna vůl a osel? Evangelia nic takového neříkají. Co tam tato zvířata vůbec dělají? Je to jenom církevní tradice, která si domýšlela i vymýšlela a my jsme ji prostě přijali? Prý dokonce nejstarší vyobrazení betlémské scenérie obsahují právě jen tohle. Dítě v jeslích a tato dvě zvířata. Dokonce i Josef s Marií přišli až později, nemluvě o pastýřích, mudrcích a lidských zástupech.

Vůl a osel jsou symboly hlouposti, jakkoli neprávem. Povím vám jeden úřednický vtip, vlastně bajku. Zvířata v lese se domluví, že si postaví dům, kde budou společně bydlet. Je ale třeba, aby někdo šel na úřady vyřídit všechna potřebná povolení a razítka, prý asi pětadvacet. Jako první se nabídne medvěd, silné a velké zvíře, budící respekt. Neuspěje a za několik hodin se vrátí zcela vyčerpaný. Pak pošlou lišku. Nejsi, liško sice tak velká, ale aspoň jsi chytrá, mrštná a mazaná. Po mnoha hodinách se liška vrátí totálně zbídačená a bez úspěchu. No a pak se nabídne vůl. Vyřídím to já. Ale vole, neblázni, ti dva neuspěli a ty si myslíš, že to zvládneš? Vždyť jsi hloupý, nic ses nikdy pořádně nenaučil... Jenže vůl se nenechal odbýt, odešel na úřady a za hodinu měl všechna razítka pohromadě. „Jak jsi to dokázal?“ zeptala se užaslá zvířata. „Šlo to snadno. Zaklepu na první dveře, vstoupím dovnitř – no a tam sedí spolužák ze školy. Zaklepu na další dveře – další spolužák. Pozobíjme se - a za chvíli jsem měl všechny papíry pohromadě...“

A teď zase vážněji. Podle jedné staré legendy vybírali andělé zvířata, která budou držet stráž u narozeného Ježíše. Byl odmítnut lev pro svou krutost i liška pro svou vychytralost. A nakonec byli touto službou pověřeni právě vůl a osel jen na základě toho, že nemají králi králů moc co nabídnout – jenom že by mohli od Pána Ježíše odhánět mouchy svými ocasy. Ano, agrese a vychytralost ke Kristu nepatří, jedině pokora a vědomí, že toho nemám mnoho co dát....

Taky pěkné, vlastně ještě hezčí. Ale důvodem, proč se vůl a osel objevují u betlémských jeslí, je jiný. Může za to nejspíše náš text, úvodní slova z proroctví proroka Izajáše, že se vůl a osel dostal už do raně křesťanského umění s vánoční tematikou. „Vůl zná svého hospodáře, osel jesle svého Pána. Ale taky tam čteme pokračování: „Mne však Izrael nezná, můj lid je nechápavý.“ Lid Boží se Bohu vzepřel, neví kde je jeho domov a jeho určení. I domácí zvířata to vědí, ale Boží lid na to zapomněl, odcizil se, chce si žít po svém, bez Boha. I vůl a osel vědí,

kam a komu patří, ale člověk ne. Ale Bůh to s ním přece nevzdal, posílal mu proroky a nakonec seslal svého Syna, který se narodil v betlémském chlévě. Vůl a osel, tato nerozlučná dvojice, sklánějící se nad dítětem v jeslích chce připomenout právě tohle. Tato domácí zvířata vědí, kde je jejich domov a komu patří. Jak je to s tebou, člověče?

Tři věci si povězme dnes, na Boží hod vánoční v souvislosti s těmito zvířaty.

To první. Vůl a osel jsou zvířata domestikovaná a pro člověka služebná. Tedy opak zvířat divokých, pouštních a nebezpečných. Vyznačují se nikoli hloupostí, jak to interpretují naše bajky a anekdoty, ale naopak poslušností, mírností a pokorou. Tohle je přece cesta ke Spasiteli. Poslušnost, mírnost, pokora. Není to cesta tvrdosti, síly, agrese, pýchy a širokých loktů. Vůl a osel dýchají, aby zahřáli Krále králů. Ale ze strany člověka vychází mnohdy jen mráz a nenávisť. Vyjádřeno metaforicky, takový je svět, který Boha nezná a odvrací se od něj. Je to svět nemilosrdný, svět, kde se musí výt a kvičet s divokými šelmami, svět dobyvačné nabubřelosti. Svět, kde je jeden druhému nebezpečným a dravým zvířetem. Ti, kteří patří k takovému světu, cestu k jeslím najdou jen těžko. Pak je ale taky svět docela jiný, ten který se pokorně a radostně Ježíši Kristu v jeslích klaní.

To druhé. Církevní otec Aurelius Augustin popsal tuto betlémskou scénérii alegoricky; a sice že ten vůl a osel symbolizují židy a pohany, kteří jsou vedle sebe, bok po boku u Ježíše Krista. Oba jsou tak jiní a odlišní, a přece společně představují celé lidstvo. Představují rozmanitost našeho světa, který má být pro všechny útulným domem k bydlení, který chce být pro všechny Božím domovem. Tady to slovo „svět“ není míněno jako metafora, ale doslovně. Opět: jak aktuální dnes, kdy zas a zase a v nebývalé míře, jedni druhým chtějí právo na ten společný a všelidský domov upírat. Nejen druhým, jiným nežli jsou oni, ale i svým vlastním, které posílají po statisících na smrt. Takoví se těžko skloní před Dítětem v jeslích.....

No a to třetí. Zvířata, sklánějící se nad jeslemi nám mají připomenout, že to není jen člověk, ale veškeré Boží stvoření, které se má poklonit králi králů. Celé Boží tvorstvo mu má vzdát poctu a chválit ho. Každý Boží tvor ho má oslavovat. Svatý František z Assisi nazýval i zvířata svými bratry a sestrami a byl to on, kdo vytvořil první živý betlém v dějinách a přivedl tam vola i osla...

Vůl a osel znají svého pána, ale můj lid na mně zapomněl. To je slovo Hospodinovo. Ano, lid na Boha zapomněl a proto se rodí Boží Syn na svět. A celý svět je volán a zván k tomu, aby se mu přišel poklonit. Aby už byl navždy jeden jediný svět – svět Kristův, jeden jediný Boží svět. Aby k jeslím nakonec přišli i ti, pro které je tím jediným smyslem bytí jejich vlastní moc a síla.

Pojďme a klanějme se jemu. My, velcí i malí, staří i mladí. Dnes ne nám všem narodil Spasitel. Radujme se. Amen.